

MALİYET MUHASEBESİ

KISA ÖZET

MUH301U

1. Ünite – Maliyet Muhasebesine Giriş

MALİYET MUHASEBESİNDE KULLANILAN TEMEL KAVRAMLAR

Gider Kavramı: “Gider, işletmenin faaliyetini ve varlığını sürdürebilmesi ve bir ekonomik yarar (gelir elde etmesi) sağlaması için belli bir dönemde kullandığı ve tükettiği girdilerin faydası tükenmiş maliyetlerinin hâsıllattan düşülen kısmıdır.” giderden söz edebilmek için aşağıdaki koşulların varlığı gerekmektedir:

- Gerek varlıklardaki azalış veya yükümlülüklerdeki artış gerek yararı tükenen maliyetler, işletmenin faaliyetinin sürdürülmesi ile ilgili olmalıdır.
- Giderden söz edebilmek için, maliyetlerin yararının belirli bir dönemde tüketilmiş olması gerekir

Muhasebe Standartlarında Gider Tanımı

“Giderler: Raporlama döneminde (Muhasebe döneminde) gerçekleşen, özkaynak yatırımcılarına yapılan dağıtımlarla ilişkili olanlar hariç olmak üzere, işletmeden çıkan varlıklar veya işletmeye ait varlıkların değerlerinde meydana gelen azalışlar ya da borçlarda oluşan artışlar nedeniyle işletme Özkaynaklarının azalmasına neden olan ekonomik değerlerde meydana gelen azalışlardır.”

Harcama Kavramı: “Harcama; bir mal, fayda ve hizmet sağlanması veya herhangi bir edim karşılığı olmaksızın ortaya çıkan bir yükümlülük nedeniyle yapılan ödeme ve borçlanmalardır.” Harcamaların gider sayılacağı durumlar aşağıda özetlenmiştir.

- Harcamanın işletme faaliyetlerinin devamı için yapılmış olması
- Harcamanın işletmenin özkaynağını azaltmış olması
- Harcamanın işletmenin öz kaynağını korumak için yapılmış olması

Maliyet Kavramı: “Maliyet, bir mamul veya hizmetin edinilmesi için, o dönem içinde yapılan harcamalarla, daha önceki dönemde yapılan harcamalardan o mamul ve hizmetin edinilmesinde katlanılan fedakârlıkların parasal tutarıdır. Bir başka deyişle, maliyet; herhangi bir mamulü veya hizmeti, kullanıldığı veya satıldığı yerde veya durumda elde edebilmek için doğrudan doğruya ve dolaylı olarak yapılan toplam harcamalardır.” Varlık maliyetinin hesaplanmasında dikkate alınan maliyet unsurlarını yukarıdaki tanım kapsamında stok maliyetinin oluşumuna örnek olmak üzere aşağıdaki gibi sıralayabiliriz: (TMS2.10-15)

- *Satın alma maliyeti* (Varlığın satın alma fiyatı, gümrük vergileri, taşıma, yükleme boşaltma maliyetleri ile varlıkların edinilmesiyle doğrudan ilişkisi kurulabilen diğer maliyetler. Ticari iskontolar ve benzeri diğer indirimler satın alma maliyetinin belirlenmesinde indirim konusu yapılır.)
- *Dönüştürme maliyetleri* (Stokların mamule dönüştürülmesi için yapılan direkt işçilik giderleri ve üretimle ilgili diğer giderler- genel üretim giderleri)
- *Diğer maliyetler* (Stokların mevcut konum ve duruma getirilmesi için yapılan diğer giderler)

Maliyetlerin Gidere Dönüşmesi: maliyetin gidere dönüşebilmesi için, yararının belirli bir dönemde tükenmiş olması gerekir Maliyetlere ait yararların tükenmesi koşullarını şöyle sıralayabiliriz:

- *Yararı tükenen maliyet, mamul ve hizmetlerin alıcılara teslim edildiği dönem hâsılatıyla doğrudan doğruya ilgili bulunmalıdır.*
- *Yararı tükenen maliyetler finansal raporlama dönemiyle ilgili bulunmalıdır*
- *Bir maliyet harcamasının gider olarak kabul edilebilmesi için, söz konusu maliyetin yararının o dönemde tüketilmiş olması gerekmektedir.*
- *Dönem hâsılatının elde edilmesiyle ilgili bulunmasa dahi varlık maliyetlerine ait faydalar, ölçülebilir bir biçimde tükenmiş olmalıdır.*

Yönetim Kararlarında Kullanılan Diğer Maliyet Kavramları: Faaliyet hacminde yapılan bir değişimin maliyetlerde neden olduğu tüm değişmeye “ek maliyetler” denir. Ya da türlü seçenekler arasında bir

MALİYET MUHASEBESİ

tanısının seçilmesi durumunda, toplam maliyetlerde (sabit, yarı değişken, değişken) ortaya çıkan değişiklik olarak da tanımlanabilir. Örneğin: Üretimi 200.000 birimden, 300.000 birime çıkarmayı planlayan bir işletmede; toplam maliyetlerin TL1.000.000.'dan TL1.800.000.-'ya çıkması durumunda ek maliyet, TL800.000.- olacaktır. Bir karar işlemi sırasında o karardan etkilenmeyen maliyetlere "Batmış Maliyet" denir. Batık maliyetler, seçenekler arasında yapılan seçime ilişkin kararlardan etkilenmezler. Bu nedenle yöneticilerin verecekleri kararlarda geçersizdirler. Batmış maliyetler sabit, değişken veya yarı değişken nitelikler taşıyabilirler. Örneğin, önceden satın alınmış bir sabit kıymet maliyeti ve buna ilişkin amortismanlar batmış maliyetlerdir. *Fırsat maliyeti* ise bir seçeneğin seçilmesi nedeniyle, vazgeçilen diğer seçeneklerin kullanılmasından dolayı işletmenin kaybettiği gelirler olarak tanımlanır. Karar verilen bir seçenek karşılığında birden fazla seçenektan vazgeçilmiş ise, vazgeçilen seçeneklerden en yüksek gelir (verim) vadeden seçeneğin geliri, seçilen seçeneğin fırsat maliyetini verir.

Varlık Kavramı: "Varlık; geçmişte meydana gelen olaylar sonucunda ortaya çıkan ve hâlihazırda işletmenin kontrolünde olup gelecekte işletmeye ekonomik fayda sağlaması beklenen değerlerdir."

Hâsılat Kavramı: "Hâsılat, ortakların sermayeye katkıları dışında, özkaynakta artışla sonuçlanan ve işletmenin dönem içindeki olağan faaliyetlerinden elde edilen brüt ekonomik fayda tutarıdır."

MALİYET MUHASEBESİNİN TANIMI VE AMAÇLARI

Maliyet Muhasebesinin Tanımı: maliyet muhasebesi sistemini; "Bir işletmede üretilen mamul ve hizmet birimlerinin elde edilmesi ve bunların alıcılara ulaştırılıp paraya çevrilmesi için, işletmenin yaptığı fedakârlığın parasal ölçüsünü gösteren maliyetlerin, hangi giderlerden oluştuğunu belirleyen, söz konusu giderleri; türleri, fonksiyonları ve gider yerleri bakımından hesap planındaki Sınıflandırma doğrultusunda kaydedip izleyen, bu bilgilerin inceleme ve yorumunun yapılmasına olanak verecek raporların hazırlanmasını ve maliyetlerin kontrolünü amaç bilen işlemler bütünüdür." biçiminde tanımlayabiliriz.

4

Maliyet Muhasebesinin Amaçları: Üretim maliyet muhasebesinde, maliyet çalışmasının amacı; Üretilen mamul ve hizmetlerin birim maliyetlerini ölçmek, stokların değerlerini hesaplamak, geleceğe yönelik planların (bütçelerin) yapılmasına yardım etmek, giderlerin kontrolünü ve kalite standardını korumak koşulu ile olanaklar ölçüsünde maliyetlerin düşürülmesini sağlayacak yöntemleri geliştirmek, seçenekler arasında karar vermek durumunda olan yöneticilere maliyetle ilgili düzenli, etkili ve güvenilir bilgiler vermek biçiminde sıralanabilir.

Finansal Muhasebe İle Maliyet Muhasebesi Arasındaki İlişkiler

Finansal muhasebe; kendi imkânlarıyla işletme hakkında bilgi alamayan işletme ilgililerine alacağı ekonomik kararlarda ışık tutmak üzere genel amaçlı finansal tabloların hazırlanmasını sağlar. Maliyet muhasebesinin temel amacı ise yönetime gerekli bilgileri sağlamaktır. Maliyet muhasebesi içe yönelik bilgiler üretir. Ürettiği bilgiler yönetim aracı olarak kullanılır. Parasal değerler yanında miktar hareketleriyle de ilgilenir. Finansal muhasebeden farklı olarak kayıtlarda ve raporlamada sadece zaman dönemlerini esas almaz; aynı zamanda üretim birimleriyle ilgili kayıt ve hesaplamalara da ağırlık verir. Maliyet muhasebesinde bazı amaçlar için tahmini veriler de kullanılır. Oysa finansal muhasebede tutarlar kesindir ve belgelere dayanır kayıtlar, geçmiş olayları yansıtır.

Maliyet Muhasebesinin Muhasebe Organizasyonu İçindeki Yeri

Genel muhasebe ile maliyet muhasebesi arasında yukarıda belirlenen bilgi alışverişi; işletmelerin benimseyeceği organizasyon biçimine ve kayıt düzenine göre gerçekleşmektedir. Bu konuda bağımsız muhasebe sistemi, birleşik muhasebe sistemi ve hesap ayrılığı sistemi şeklinde üç ayrı muhasebe organizasyonu olabilir. *Bağımsız Muhasebe Sistemi'nde*, genel muhasebe ile maliyet muhasebesi birbirinden ayrı olarak yürütülür ve her iki muhasebe; hesaplarını kendi bünyeleri ve hesap alanı içinde tutar. Genel muhasebe ile maliyet muhasebesi arasındaki bağlantı, bağlantı hesapları

aracılığıyla sağlanır. Bu amaçla iki tane bağlantı hesabı kullanılır. Bunlar maliyet muhasebesi bağlantı hesabı ve maliyet muhasebesi yansıtma hesabıdır.

GİDERLERİN DEĞİŞİK KRİTERLERE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

Giderler; çeşitlerine, işletme fonksiyonlarına, mamullere yüklenmesine, faaliyet hacmiyle olan ilişkilerine, kontrol edilebilirlik özelliklerine, fiili olup olmamasına, göre değişik açılardan Sınıflandırılabilir.

Giderlerin Çeşitlerine Göre Sınıflandırılması: Bu grupta giderler, çeşitlerini belirleyen doğal adlarına göre bölümlenir. Giderlerin çeşitlerine göre Sınıflandırılması; ilk madde ve malzeme giderleri, işçi ücret ve giderleri, memur ücret ve giderleri, dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler, çeşitli giderler, vergi, resim ve harçlar, amortismanlar ve tükenme payları, finansman giderleri şeklindedir.

Giderlerin İşletme Fonksiyonlarına Göre Sınıflandırılması: Bu grupta giderler; tedarik (satın alma), üretim, araştırma, geliştirme, pazarlama, satış ve dağıtım, genel yönetim ve finansman şeklinde işletme fonksiyonlarına göre Sınıflandırılır. Bu fonksiyonların yerine getirilmesinde ortaya çıkan giderler, ait oldukları fonksiyonlarına göre Sınıflandırılır.

Giderlerin Mamullere Yüklenmesine Göre Sınıflandırılması: Belirli bir mamul veya hizmetin üretim maliyetine doğrudan doğruya yüklenip yüklenememesine göre giderler, direkt ve endirekt olarak bölümlenir. *Direkt Giderler:* Belirli bir mamul veya hizmetin üretim maliyetine doğrudan doğruya herhangi bir dağıtım anahtarı kullanmadan yüklenebilen giderlerdir. Direkt ilk madde ve malzeme giderleri ile direkt işçilik giderleri buna örnek olarak gösterilebilir. Direkt giderlerin en önemli özelliği, bunların belirli bir üretim birimi için ne kadar harcandığının doğrudan doğruya hesaplanabilmesidir. *Endirekt Giderler:* Belirli bir mamul veya hizmetin üretim maliyetine doğrudan doğruya yüklenemeyip, birtakım dağıtım ölçüleri yardımı ile yüklenebilen giderlerdir. Endirekt giderlerin bir bölümü; oluşturdukları gider yeri açısından endirekt olarak kabul edilmekte, bir bölümü ise nitelik ve hesaplamalarındaki güçlükler nedeni ile endirekt sayılmaktadır. Giderlerin direkt - endirekt olarak ayrımında temel düşünce, giderin üretilen mamul veya hizmetin maliyetine doğrudan doğruya yüklenebilme özelliğidir.

Giderlerin Faaliyet Hacmiyle Olan İlişisine Göre Sınıflandırılması: Giderler, faaliyet hacmiyle ilişkileri açısından temelde sabit giderler, değişken giderler ve yarı sabit ve yarı değişken gider olmak üzere üç grupta toplanır. Giderlerin bu açıdan gruplandırılması, maliyet hacim kâr analizlerinde, esnek bütçelerin hazırlanmasında ve giderlerin kontrolünde büyük önem taşır. Bu kavramlar Maliyet Yönetimi dersinde detaylı açıklanacağından burada daha fazla bilgi verilmeyecektir.

Giderlerin Kontrol Edilebilirlik Özelliklerine Göre Sınıflandırılması: Giderler, belli bir örgüt birimi açısından kontrol edilebilirlik özelliklerine göre, kontrol edilebilen giderler ve kontrol edilemeyen giderler olarak ikiye ayrılır. Sorumlu yöneticinin karar ve faaliyetlerinden önemli ölçüde etkilenen giderler, ilgili bölüm için kontrol edilebilen giderdir. Sorumlu yöneticinin karar ve faaliyetinden etkilenmeyen giderler ise kontrol edilemeyen giderdir. Giderlerin kontrol edilebilirliği sorumluluk muhasebesi açısından önem taşımaktadır.

Giderlerin Fiili Olup Olmamasına Göre Sınıflandırılması: İşletmede uygulanan maliyet sistemlerine göre, giderlerin fiili veya önceden saptanmış (standart) gider olarak bölümlenmesi gerekli olabilir. *Fiili Giderler;* tahakkuk etmiş, gerçekleşmiş giderlerdir. Fiili maliyet yöntemi esasına göre kurulmuş maliyet sistemlerinde; maliyetler fiili tutarlara göre yani fiilen gerçekleşen tutarlara göre hesaplanır. *Standart giderler* ise; faaliyet yapılmadan önce bilimsel yöntemlere göre belli bir gelişme düzeyinde, belli koşullara göre gerçekleşmesi beklenen standart verilere göre hesaplanır.

MALİYET MUHASEBESİ

MALİYET HESAPLAMA YÖNTEMLERİ VE MALİYET SİSTEMİNİN OLUŞTURULMASI

Maliyet Sisteminin Oluşturulması

Maliyet kapsamına göre maliyet yöntemleri: Tam maliyet yöntemi, Değişken maliyet yöntemi, Normal maliyet yöntemi ve Asal maliyet yöntemi (Direkt maliyet yöntemi) *Maliyetlerin saptanma zamanına göre maliyet yöntemleri:* Fiili maliyet yöntemi, Tahmini maliyet yöntemi ve Standart maliyet yöntemi *Maliyetlerin saptanma şekline göre (üretim biçimine göre) maliyet yöntemleri:* Sipariş maliyet yöntemi ve Evre (safha) maliyet yöntemi Bir maliyet sisteminde, her grupta en az bir yöntemin uygulandığı görülür. Maliyet sistemlerinden bazılarının örnekleri aşağıdaki gibidir. Tam Maliyet + Fiili Maliyet + Sipariş Maliyet; Tam Maliyet + Fiili Maliyet + Evre Maliyet; Tam Maliyet + Standart Maliyet + Sipariş Maliyet; Tam Maliyet + Standart Maliyet + Evre Maliyet; Değişken Maliyet + Fiili Maliyet + Sipariş Maliyet; Değişken Maliyet + Standart Maliyet + Evre Maliyet

Maliyetlerin Kapsamına Göre Maliyet Yöntemleri:

Tam Maliyet Yöntemi; Tüm maliyet unsurlarının maliyetin içine sokulduğu yöntemdir. Gerek "Üretim maliyeti" gerek "Satış maliyeti" nin hesaplanmasını sağlamak üzere tüm giderlerin, bu arada endirekt giderlerin tabii tutulacağı işlemlerle bunların dağıtımını sağlayan emsallerin kullanılış biçimine yönelmiş bir uygulamayı belirtmektedir.

Değişken Maliyet Yöntemi; Maliyetlerin yalnızca değişken giderlerin esas alınarak hesaplandığı yöntemdir. Bu yöntemde, giderler değişken ve sabit olarak ayrılmakta ve maliyeti bulunacak birimlere yalnızca değişken giderler yüklenmektedir. Üretim maliyet muhasebesinde üretilen birimlerin birim maliyetinin hesabında, bu yöntemde, yalnızca değişken nitelikte olan direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri ve genel üretim giderlerinin değişken kısmı dikkate alınmaktadır.

Normal Maliyet Yöntemi; Değişken giderlerin tamamının, sabit giderlerin ise kapasite kullanım oranına göre maliyetlere yüklenmesi esasına dayanır. Üretim maliyet muhasebesinde, üretilen mamullerin maliyetleri bulunurken; direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri ve değişken genel üretim giderlerinin tamamı üretim maliyetlerine aktarılır. Ayrıca sabit genel üretim giderlerinin dönem içinde kullanılan kapasiteye ait olan kısmı maliyetlere katılır. Boş kapasiteye düşen sabit genel üretim giderleri sonuç hesaplarına aktarılır.

Asal Maliyet Yöntemi (Direkt Maliyet Yöntemi); Tam maliyet yönteminin tam karşılığı olan bu yöntemde, üretilen birimlerin maliyetine yalnızca direkt ilk madde ve malzeme giderleri ve direkt işçilik giderleri yüklenmekte, genel üretim giderlerinin tamamı maliyet dışında bırakılmaktadır. Yöntem; genel üretim giderlerinin maliyetlerin önemsiz bir parçası olması durumunda uygulanır.

Maliyetlerin Saptanma Zamanına Göre Maliyet Yöntemleri

Fiili Maliyet Yöntemi (Tarihi Maliyet Yöntemi); Maliyetlerin, faaliyet yapıldıktan sonra giderlerin fiilen gerçekleşen tutarları esas alınarak hesaplandığı yöntemdir. Maliyetlerin hesaplanması gerçek verilere dayanır. Üretim maliyet muhasebesinde, bu yöntemin uygulanması durumunda; üretim maliyetleri, üretim yapıldıktan sonra fiili tutarlar esas alınarak hesaplanır.

Tahmini Maliyet Yöntemi; Maliyetlerin, geçmiş deneyimlerden ve cari girdi fiyatlarından yararlanılarak önceden tahmin edilmesi ve kayıtların bu maliyetlere göre tutulması esasına dayanan bir yöntemdir. Burada önceden tahmin edilen maliyetler, bilimsel olmayan bir biçimde geçmiş verilerden yararlanılarak tahmin edilmektedir.

Standart Maliyet Yöntemi; Maliyetlerin olması gereken tutarlarının faaliyet yapılmadan önce, bilimsel yöntemlerle önceden saptanması ve kayıtların bu maliyetlere göre tutulmasını öngören bir yöntemdir. Standart maliyet yöntemine göre saptanan maliyetler ilgili mamullerin fonksiyonların, bölümlerin veya operasyonların fiili maliyetlerin ne olması gerektiğini gösterir. Bu maliyetler, belli bir

gelişme düzeyinde belli koşullar altında bir işletmede gerçekleşmesi gereken ve bilimsel yöntemlere göre saptanan standart verilerdir.

Maliyetlerin Saptanma Şekline (Üretim Biçimlerine) Göre Maliyet Yöntemleri

Sipariş Maliyet Yöntemi; Belli partiler halinde üretim yapan ve her partide diğerlerinden farklı tür veya nitelikte mamuller üreten işletmelerde kullanılır. Yöntemin işleyişi ileriki ünitelerde ayrıca incelenecektir.

Evre (Safha) Maliyet Yöntemi; Evre (safha) maliyet yöntemi birbirini izleyen ve birbirine bağlı aşamalarda sürekli ve seri olarak kitle halinde mamul elde edilen işletmelerde kullanılır. Bu yöntemde evrelere ilişkin maliyetlerin ölçülmesi esastır.

TEKDÜZEN MALİYET MUHASEBESİNDE KULLANILAN HESAPLAR-7/A VE 7/B SECENEĞİ

Türkiye uygulamalarında Tekdüzen Hesap Planı'nda 7. Grup maliyet hesaplarına ayrılmıştır. Maliyet hesapları, mamul ve hizmetlerin planlanan biçim ve niteliğe getirilmesi için yapılan giderlerin toplandığı ve maliyet unsurlarına dönüştürülerek izlendiği hesaplardır. Maliyet hesapları, işletmelerin fiili maliyet veya önceden saptanmış maliyet (standart maliyet veya tahmini maliyet) yöntemleri gibi farklı maliyet hesaplama yöntemlerini uygulama olanağı verecek biçimde oluşturulmuştur.

Gider Hesapları: Dönem içinde yapılan ve tahakkuk ettirilen giderlerin izlendiği ve borçlarına kaydedildiği hesaplardır. Gider hesaplarına yapılacak kayıtlara ilişkin olarak düzenlenecek muhasebe fişlerinde gider yerleri ve gider çeşitleri hesaplarına ait numaralar birlikte yazılır.

Gider Yansıtma Hesapları: "fiili maliyetlerin" uygulandığı durumlarda gider hesaplarında toplanan giderlerin tümünün; önceden saptanmış maliyet yöntemlerinin kullanılması durumunda ise, bunlara (standartlara) göre saptanan giderlerin ilgili hesaplara yansıtılmasını sağlamak amacıyla kullanılır.

Fark Hesapları: Önceden saptanmış maliyet yöntemlerinin uygulanması halinde fiili giderler ile önceden saptanmış giderler arasındaki farkların kaydedildiği hesaplardır. Fark hesapları borç ve alacak kalıntısı verebilir.

Eş zamanlı kayıtlama; Düzenlemede eş zamanlı kayıt sistemi benimsenmiştir. Giderler doğdukları anda, ilgili fonksiyonel gider hesaplarına kaydedilirken, aynı anda gider çeşitleri hesaplarına ve gider yeri hesaplarına da kaydedilmektedir. *Bu nedenle* giderin doğuş anında muhasebe kaydı yapılırken, söz konusu giderin türü ile hangi sorumluluk merkezine ait olduğunun belirlenmesi ve buna göre ait olduğu fonksiyonel gider hesabına kaydedilmesi gerekir.

Yansıtma hesapları ile aktarma; Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nde giderler maliyetlere yansıtma hesapları aracılığı ile aktarılmaktadır. Fiili maliyet yönteminde, ilgili fonksiyonel gider hesaplarının borcunda bir ay içinde toplanan giderler ay sonlarında; yansıtma hesaplarının alacağı ile ilgili maliyet hesaplarının borcu karşılığında maliyetlere yansıtılır (standart maliyet yönteminin uygulanması durumunda maliyetlere aktarılan tutarlar standart maliyetler olur). Fonksiyonel gider hesapları ile bunların yansıtma hesapları yılsonunda karşılaştırılarak kapatılır.

Giderlerin Çeşit Esasına Göre İzlenmesi-7/B Seçeneği Uygulaması

Bu uygulamada; giderler defter-i kebirde maliyet dönemi boyunca çeşit esasına göre izlenir. Maliyet çıkarma dönemlerinde, söz konusu giderler gider dağıtım tablosu aracılığıyla fonksiyonlarına dönüştürülerek ilgili gider yerlerine ve hizmet veya mamul maliyetlerine veya sonuç hesaplarına aktarılır. Gider çeşitlerinin fonksiyonlarına dönüştürülmesinde ve ilgili gider yerlerine yüklenmesinde, işletmeler, eş zamanlı kayıt düzenini bu seçenek için de kullanarak yardımcı defterlerde fonksiyonel gider hesaplarını ve gider yerlerini izleyebilirler.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/maliyet-muhasebesi-ady212u?search=MUH301U>